

BŐGÖK, mint egy hülye, egyáltalán nem izgat, ki látja, s mit gondol. A bal kezem mutatóujjára csavart zsebkenő átázott a vértől, neveltséges lehettem, ahogy ültem a hosszú asztal mellett s kék zsebkenődőbe csavart ujjamat dugdostam. Ha legalább tudnám, mibe akadtam, de fogalmam sincs róla. Rohantam a folyosón, aztán az ajtó előtt rámszólt a galambtéri tanítónő: — Mi lelt? — kérdezte. Akkor néztem a kezemre, mély, háromfelé ágazó vágásból ömlött a vér. — Talán egy törött ablakszárnyba kapott — mondta a kiskatona.

Elég sokan nyüzsögnek a folyosón, lépcsőn, rámbámulnak, mi az, kirúgtak? — látom a szemükben.

Az utcán is sírok, percenként törölgetem a szemem.

Tegnap ugyanerre jöttem.

Most ugyanerre megyek.

A tegnap, az más volt.

Szél cibálta a hajamat, ruhámat, s egy hatalmas, üvegteraszos preszszó előtt nyakamba borult a szoknyám, hiába kapkodtam utána, a szél erősebb volt, komiszkodott, reszteltem a rózsaszínű alsósoknyát, szerencsére az is repült, szanaszét, odalapultam egy házhoz, a preszszóból kivigyorgott egy öregúr, de nem mérgelődtem, barátságosan nevettem, csudajó kedvem volt.

AZ UJJAMBAN egy ér vadul lüktetett, szivárgott a vér, és bámultam a kérdés után, aztán egyre több ér lüktetett, a szám is remegett, „na — mondta a kissé csodálkozó, megütközött hang —, hát nem tudja, maga se tudja, miért akar egyetemre járni?”

A nyelvész nő szigorúan néz, vár, mindannyian várnak, míg nyögdecselek, mintha beszélni tanulnék, keresgélem a hangokat. „Nem tanulhattam tovább... csak most, most szeretnék”, s megakadok, vége a tudománynak, nagyokat nyelek, abba kell hagyni a bögést, abba kell hagyni, s megfeszül minden arcizmom, de mégse tudom mondani, hogy tizenégy évvel ezelőtt beiratkoztam a képzőbe, aztán mégsem mentem szeptemberben, egyszerűen nem nézhettem tovább, ahogy az a vénasszony egzeciroztatta Mamát, Mama meg alázatoskodott, hiába könyörögtem neki, hogy köpje egyszer szembe, de Mama mérgesen legyintett, hallgass már, örülj, hogy van kenyerünk, az apád meghalt; és látod, mégis van kenyerünk, nem akartam, hogy Mama még négy évig mosogasson a vénasszonynak, s azt mondtam, füttyülök a képzőre, nem is igaz, hogy tanító szeretnék lenni.

Az elnök türelmetlenül sürget, nem sírok már, de feloldódni se tudok, csak egy-két szóval toldom meg a száználmas választ: „aztán... aztán beiratkoztam levelezőn a gimnáziumba, mert nagyon szerettem tanulni”.

Az érettségi bizonyítványt kéri, nézegetik, az asztalra pördül a zölde karton, látom a biológia jelest, kár, hogy csak kétszakos az egyetem, igazán imádom a biológiát is, de valamit mégis ki kellett hagyni, és pont ezt, csodás volt az érettségi tételem, „Az élet lényege”, és este a tanárom azt mondta Zsének a banketton, igazán sajnálom, hogy ez a lány nem lesz biológus.

A sötétbe öltözött elnök talán el akarja felejtetni a sírást, megrezzenő mosollyal ér hozzám a hangja: „no hát, meséljen valamit az olvasmány-élményeiről”.

Nem igaz. Nem igaz! Ilyen gyönyörűt nem kérdezhetnek felvételin. Szinte elkábulok; Steinbeck gyapot-szedői hatalmas bográcsban főzik a babgulyást, aztán elém bókászik Candido monteriakba is magával cipelt disznaja, döngicsél a monteriak szúnyoghada, üvöltének az akasztottak, Modesta talpának meztelen csattogása zúdul a dobhártyámra, Nexő szelíd Dittéjét kísérem a dúnákon, Hemingway ezredese poharát üríti, s Renáta mosolyog, mosolyog rá fiatal, barna arcával, a Kissasszony pedig vigasztalanul gyűjti a koronákat és...

A nyelvész nő arcából szigorú szempár szegeződik a homlokomnak, de csak a bőrömet látja, hamuszürkére, verejtékesre vált bőrömet.

— „Ó, sokat olvastam, igazán sokat” — kezdem bátoritanul —, de már nincs időm Dittéről szólni, vagy a monteriakról, új kérdés kattog felém, és keserűen szajkózom a tankönyv egyhangú, unalmas szövegét.

A DÉLIBEN fene nagy a forgalom, rendőrök terelgetik a népet, a peron felé elzárják az utat, valami vonatot várnak, nyaraló srácokkal.

Korán érkeztem, találok helyet ablak mellett is, kicsit leülök, aztán megkérem a szomszédomat, őrizze tovább, s újra kint csatangolok a sínek között, enni kéne valamit, talán a büfében, de az ételnek még a gondolatára is felfordul a gyomrom. Pedig ehetnék akármit. A legfinomabból, legdrágábból is. Tele vagyok pénzzel. Mit is akartam venni? Ja persze, cipőt, táskát, egy-két szép rézkarcot... nem lett belőle semmi. Tegnap szabad volt az egész délutánom és az estém. De semmi kedvem

nem volt kirakatokat nézegetni, cipőt próbálni, képekért lelkesedni.

Ágyba bújtam, megkértem a fizetőszoigálatost, hogy reggel ébresszen fel, magam mellé vettem a jó kövérre tömött táskámat, és néztem. De csak néztem. Isten tudja, minek cipeltem ide is magammal négy év minden jegyzetét.

Szóval, tegnap este is nézegettem még a tankönyveimet, aztán végül is Amadóval csavarogtam éjjelig Bahiában. A télen olvastam utoljára kedvem szerint. Azóta csupa kötelező, előírt, ajánlott volt műsoron. Mindent elolvastam, mégis hülye voltam a felvételin. De egyáltalán meddig fogok még ezen rágódni?

Megkeresem a vonatamat, leülök, és várom, hogy induljunk.

Nem ártana, ha megfésülködnék. Érzem, ronda vagyok és rendetlen. A hajamnak minden szála külön ágaskodik, ez máskor halálra idegesít. Az is halálra idegesít, ha zsíros a bőröm, véreres a szemem és nyúzott a pofám. S most mindez együtt.

Nem idegesít. Semmi se idegesít. Csak valami elszállt belőlem. Talán a láz. Hideg a homlokom. Már dél óta. Előkeresem a lázmérőt, a blúzom alá csúsztatom, várok tíz percet. Tényleg. Még hőemelkedésem sincs. Pedig az utolsó két hétben nem ment harmincnyolc alá. Úgy látszik, mégis idegláz volt.

Zsé hiába küldött Telkeshez, csak nevettem rajta: „ugyan, orvoshoz, legfeljebb, ha felfordulok, de addig? Nincs nyugtom még éjjel sem, sokszor félálomban botorkálok a polchoz, mert nem emlékszem egy dátumra, és ha az utcán megyek és eszembe jut valami, rohanok haza, hogy tényleg így van-e? Semmire sincs időm, még arra se, hogy megcsókoljalak, ülsz csak itt és nézel, napok és hónapok óta, s várod, hogy befejeződjön ez a pokoli hajrá, s akkor egész nyáron nevetünk, megszakadunk a nevetéstől. Majd meglátod, milyen csuda jó kedvem lesz.”

Zsé! Csuda jó kedvem van, Zsé! Persze, most is azt hiszed majd, hogy viccelek, ha leszálltam a vonatról, és azt mondom, hogy tök voltam. Nem fogod elhinni. Az érettségi után se hitted el. Órákon át vártál a folyosón, s amikor végre kiszurrantam az ajtón s mentem feléd gyászos pofával, és mondtam: éppen csak közepe, belecsíptél a karomba: „hazudsz, kutya, majdnem jeles lettél, elárult az igazgatód, gyere, kapsz egy óriási tejszínes fagyit”. Olyan csuda jó kedved volt, mint mikor először öleltél, és másnap hőésésben felkaptál és végigszaladtál velem a téren.

Zsé, hiába izgultál egész nap, ma nem fogsz nekem örülni. Tudod, az a hülye bögés! És a nyelvész, valahogy allergiás voltam rá, már amikor megláttam, s ahogy elémcsúszta a cetlijét és kérte a szófajokat, megálltam az „A” betűnél, és sehogy se jutott eszembe, hogy névelő. És utána már nem is állt velem szóba, egyáltalán nem volt kíváncsi semmire. Pedig az irodalmas, láttam, sűg, félhangosan sűgött, szuggerált a szemével, néztem a száját, azt mondta: név-e-lő, és nem, az istenért se tudtam utána mondani, egyáltalán semmit se tudtam kimondani, a nyelvem makacs, élettelen, óriási húsdarabbá dagadt a számban, fulladoztam, a magabiztosságom egyszerűen elpárolgott.

Különben is! A magabiztosságom! Elvesztem, összezsugorodtam már tegnap. Az az istentelen szél, s a hirtelen berobbant hideg, ráadásul az érthetetlen, makacs lázam, didegtem a nyári ruhámban, s pokoliban zavartak a ballonkabátok, szövetruhák, szóval mindenki úgy öltözött, mint aki otthon van, és azt vesz ki a szekrényből, ami a legjobban megfelel, én meg vonatra ültem dög melegben, s mire kiszálltam és a szél elrángigált az egyetemig, már olyan voltam, mint egy lilára fagyott, megtépett béka.

Meddig dögög még ez a személy-

vonat, Mama biztosan melegen tartja a vacsorát, ezután enni is muszáj, arra is lesz időm, örülni kell majd a nyárnak, és ha akarom, órákon keresztül nézegethetem, hogyan etetik verébék a fiaikat. A saját, majdnem-rozsdafarkú verebeim.

Hajnalban kimentem a szőlőbe, a ház oldalához hevertem, ahol azért a nap is ért, meg árnyék is volt a szememnek és könyvnek, s minden tétel után öt percet ajándékoztam magamnak — pontosan stopperoltam — arra, hogy a verebeimet bámuljam. A tető alá dugták a fészket, csak pár száraz fűszál libegett a szemembe, s ha közel mentem, kétségbeesett ricsajt captak. Korábban a két öreg minden mozdulatomra felrebent, gyorsan és hirtelenül, sohasem tudtam felismerni a személyazonosságukat. Zsé is kíváncsiskodott, azt mondta, lehet, hogy rozsdafarkú, az fészkel ilyen helyen, aztán egyszer megleste őket, és csalódottan legyintett: csak verebek. De saját verebek — bizonygattam, ezzel se hangoltam jobb belátásra, ügyet se vetett rájuk. Persze Zsé biológus, és neki a veréb egy nagy nulla, de nekem ez is madár, s nagyon kedves voltam a saját verebeimhez. Nem is féltek tőlem, megszoktak, állandóan cipelték a kaját, kényelmetlen lehet verébanyának lenni — gondoltam —, egyáltalán nem szigorúak a kölykeikhez, és mindent a csőrükbe dugnak.

Sok mindent gondoltam még az albérlőimről, minden órában mást és mást, és persze egészen biztos voltam, hogy az egyetemre is felvesznek.

Óriási, virágjával felém forduló napraforgótábla mellett zötyögünk, de most nem érzem egészen, milyen szép, zavarnak a hülye gondolataim, engem valami mindig zavar.

Akkor is így volt, amikor Zsével kéthete lementünk a folyóhoz gyűjteni, illetve csak ő gyűjtötte a növényeit, én meg gyűrtam a legnehezebb tételeket, gondoltam, isteni lesz

tanulni a parton, majd nézem közben az öblöt, a hullámokat és a lila-tölcséres nemtudommilyen virágokat.

A folyó áradt, a víz elnyelte a homokot, fent maradtunk a fáknál, ahol magasabb volt a part. Zsé azonnal nekivágott a dzsungelnek, szerettem volna utánaszaladni.

Egy-egy tétel átkozottul hosszú volt, de tudtam, hogy a mindennapi adagot meg kell emészteni, időnként arra gondoltam, hogy majd a nyáron! Nyakig mászok a homokba, napba, zöldbe, és nem gondolok semmire, legfeljebb az jut majd eszembe, hogy szeptemberben beülök egy olyan hosszú és barátságtalan hodályba az egyetemen, rengeteget jegyzetek, és rém boldog leszek.

De mit kezdjek most majd a nyárral és mit kezdjek Zsével? Nem tudok örülni, és nem tudok eléggé jó lenni Zséhez. Vigyáznom kell majd, hogy amikor csókol, úgy csókoljam vissza, mintha semmi másra nem gondolnék, és ne vegye észre, hogy a nyarat, a vizet és az összes érdekes növényt a dzsungelünkben felcserélném nyavalyás hús potnért.



A MÁSODIK világháborút gyötörtém, a nap meg égetett kegyetlenül, csak a folyó siklott sebesen, hűvösen, az ám, a víz, jó lenne megmártózni, igazán jó lenne, csak néhány percet vesztenék, felforr az agyvelőm, hahó, Zsé! Zsé nem válaszolt, elnyelték a fák, egyedül keresgéltem a tavalyi jó helyeket, az áradás mindent felforgatott, legyek, bogarak, böglyök tomboltak a nyárban, egy csorda nekemrontott, tehetetlenül csapkodtam, végre egy szélesen vízre hasaló, erős fatörzsnél lebuktam, hideg és tiszta volt a folyó, bámultam a közeli örvényeket, a megpördülő hullámokat, estig tátogtam volna betelhetetlenül és kábán, ha Zsé ki nem rángat. — Mi az, szabotálsz?

Engedelmesen visszamásztam a partra, Zsé örködött mellettem, déltájt előszedte a lázmérőt. — Muszáj? — kérdeztem. — Igen — felelte kérelhetetlenül. Mielőtt visszaadtam, megnéztem, harmincnolchárom, minek ennyit vacakolni ezzel a hülye higannyal, úgys tudjuk előre — zúgolódtam. Zsé rá se hederített a nyafogásomra, a fejemet, tenyeremet tapogatta, mi lenne, ha egy-két hét halasztást kérnél — mondta —, robban benned az idegesség, teljesen kiborulsz a végén. — Kutyafüle — feleltem —, és Zsé tudta, erre nincs apella. Titokban persze én is félttem, hogy kiborulok, de valahogy úgy képzeltem, hogy egyik reggel egyszerűen felkelni se tudok. De így? Hogy eljutok az ajtóig; békésen fecsegek a többi várakozóval, boldog vagyok és majdnem biztos a sikerben, s aztán hirtelen ott ülök az asztalnál s meg se mukkanok arra, hogy az „A” betű micsoda...

Persze, a folyónál erről még sejtelmem se volt. A láz nem tört meg, inkább doppingolt, no meg a centedrin is, amit szokás szerint bekaptam. Zsével nagy vitába gabalyodtunk, a huszonkettedik kongresszusról faggattam — ez is tétel —, Zsé pedig a kontyvirágon és perjeszittyón kívül ehhez is ért. Teljesen megfélekedtünk arról, hogy ez tulajdonképpen tanulás, isteni, gyönyörű — mondtam —, de olyan nehéz elhinni, hogy igazán, igazi kommunizmus lesz. Zsé kardoskodott, én majdnem kétségbeestem: — Szívem, ehhez emberek kellene, tudod, csupa Ember, nagybetűvel, s milyen kevés van még belőlük, és egyáltalán szaporodik-e annyira a fajtájuk, hogy túlnőjék a többit? Zsé bizonykodott, én nevettem: — „úgy lelkesedsz, valahogy ezért is külön szeretlek, de mégsem tudsz egészen meggyőzni, mondd, hol vagyunk még ettől? Tudod, amikor a szőlőben tanultam, mellettünk az államiban vagy húsz nő kacolt és kötözött, egész nap akkorka da-

rabot, hogy egymagam lenyeltem volna, néha szöszmörögtek valamit, aztán leültek és beszélgettek, később összeveszték, lekurvázták egymást, este pedig megnyugodva, kibékülve hazaballagtak. Mondd, ezek mit csinálnának a kommunizmusban? És mit gondolsz, mit csinálna az egyik újdonsült kollégám, aki ugyan ügyesen hegesztett a műhelyben, de közben kaptunk egy státust, valami hülye adminisztrációs piszmogásra, na, szóval a fickót kiemelték, kétezeret bezsebel havonta, a nevét ugyan nagybetűvel kezdi, de tovább már nemigen terjed a tudománya, unalmában naponta kilencvenhatszor végiglapozza az üres füzeteit, na Zsé, mégis, hogy lesz így belőlünk kommunizmus?”

Egészen begorombultam, ilyenkor üvöltölni tudnék a tehetetlenségtől, szeretnék isten lenni, hogy egyből eligazítsak mindent, de hát csak egy vacak nő vagyok, akiben folyton tombol valamiféle láz.

Alkonyodott, a böglyöktől a szünyogok vették át az ügyeletet, Zsé összerakta a gyűjteményét, segítettem. — Te — mondtam —, lehet, hogy egyszer még biológus is leszek, ha elvégzem a magyar-történelmet, biztos utána se lesz nyugtom, mit szólnál hozzá, ha aztán még nekivágnék a biológiának, és majdnem úgy tudnám ezt is, mint te, jaj, Zsé, szeretnék százezer évig élni és százezer évig folyton tanulni, és szeretném egyszer azt érezni, hogy mindent tudok, amit csak akarok.

Zsé nevetett, megcsapkodta az arcomat, és elindultunk az állomáshoz. A könyveimen kívül minden mást ő cipelt, igazán olyan néha, mint egy málhás ló, mindennel csak könnyíteni akar rajtam. — Te csak tanulj, tanulj, százezer évig, ne félj a láztól és ne félj attól, hogy kiborulsz, és lehetőleg maradj meg ilyenek, amilyen vagy, pont így szeretlek, és legszívesebben megennélek, de most vigyázzok rád, és biztosan

felvesznek az egyetemre, sohasem morgok, ha fél éveig nem jössz velem moziba, s azt se bánám, ha százezer évig élnék veled, és közben megtanulnád a biológiát is.

ZSÉ VÁR. Vár az állomáson. Lehet, hogy nyugtalan, átvette idegrendszerem távoli jelzését.

Zuhog az eső.

Zsé azonnal észrevesz, amikor befut a vonat, integet, nevet, arcomon torz mosoly idéetlenkedik, Zsé megfogja a karomat, néz. — Hagyjál — mondom, és idegesen rángatom magam, de Zsé türelmetlenül, mohón faggat, karomon egyre szűkül ujjai szorítása.

Töredezve, kapkodva beszélek.

Nem is próbál vigasztalni.

Szorítja a karomat, de idegennek érzem.

Otthon Mama már megterített. — Nem tudok enni, Anyukám — és beviharzok a szobámba, Zsé utánam, most már ömlenek belőlem a szavak, pontosan ismételik minden kérdést és feleletet, s lesem, lesem az arcát, faggatom, mit gondolsz, Szívem?

Zsé tanácstalan és kétségbeesett.

Lenyúzná a bőrét, ha segíthetne.

Mama is bejön, kicsit hallgat bennünket, aztán megkérdi: — Na, felvettek?

— Nem tudom, igazán, honnan is tudhatnám, senki se tudja ezt még —, a hangom ronda és elutasító, Mama megérzi. — Én nem hallgathatom, amit mesélsz? — kérdezi azon a csöndes, bocsánatkérő hangon, amiről sohasem tudtam leszoktatni.

Hirtelen meglátom, mennyire öreg. Ha felvennének is, pontosan hetven lenne, mire végeznék. Szeretném, ha még legalább tíz évig élne mellettem, akkor, amikor már tanítok. Itt ülne, ahol most én, nézné a dolgozatokat — a szebbeket el is olvastatnám vele —, a piros tintás

firkálásaimat, s egy szóval sem árulná el, mennyire boldog. Szeretném, ha legalább tíz évig lehetne boldog.

Nem akarom, hogy bármit is észrevegyen ebből. Nem akarok előtte bögni, hideg vagyok hát és elutasító.

Kimegy.

Zsé arca megszürkült, fáradt, ki akar kapcsolódni ebből a hangulattól.

— Lemegyünk vasárnap a vízhez? kérdezi.

Valamit habogok a böglyökről. — Nincsenek már böglyök — tiltakozik azonnal — ott jártak a kollégák, igazán, egyetlen bögly sincs, veled leszek egész nap, fürdünk, jó? Majd vonszollak a vízben, ahogy szereted, kinyújtóztól és fogod a derekamat, én meg cipellek, mint egy víziló, ha akarod, nyerítek is.

— Nem is biztos, hogy a víziló nyerít, tényleg, hogy beszél a víziló?

Nevetünk, Mama vacsorázni hív, a sok beszédőtől kiszáradt a szám, leöntök egy pohár bort, utána még egyet, Zsé aggódik, egyszer azt mondtam neki, ha nem vesznek fel, úgy leiszom magam, hogy soha se leszek többé egészen normális.

Zsé most nagyon hasonlít Mamára, könnyörög a szeme, ahogy rám néz.

— Ne félj — nyugtatom meg —, igazán ne félj, annyi bor nincs is a világon.

A gyomrom remeg, utálkozok. Alig ettem valamit az utóbbi hetekben, lötyög rajtam a szoknya, erőltetve, keservesen rágom a falatokat.

Valamikor nem hittem, hogy egy nő is igazán élhet-halhat valamiért a szerelmén és a gyerekén kívül.

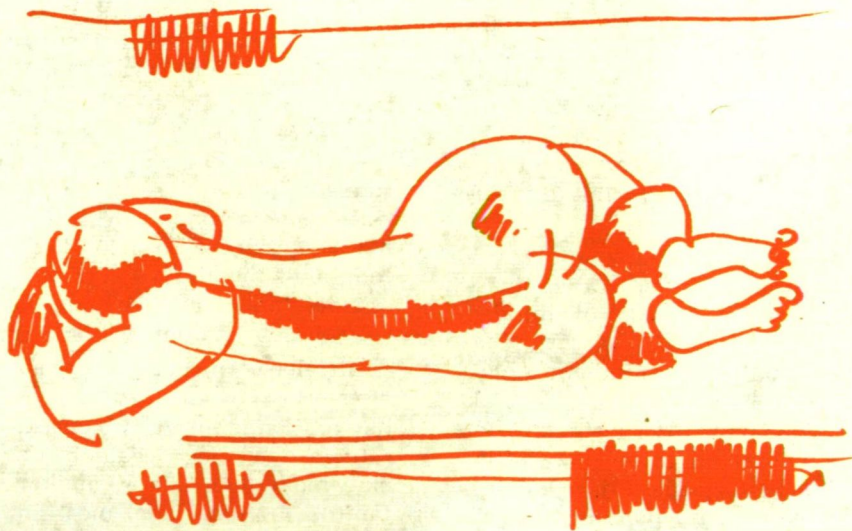
Na, itt van!

Fáradt vagyok.

És keserű, mint egy mázsza epe.

A nyárnak se örülök.

A higany megint felszökik harmincnolcnégyre.



GABÜREK KÁROLY RAJZA